

הרב ד"ר אליהו מונק ז"ל – קיום לדמותו

עו"ד חיים קהן

חוברת זו של „אסיא“ מוקדשת לזכרו של חבר המערכת, הרב אליהו מונק זצ"ל, שהלך לעולמו זה עתה.

הרב מונק זצ"ל נולד בקניגסברג שבגרמניה בשנת 1900, וגדל בברלין. בה שימש אביו, הרב עזריאל עזרא מונק זצ"ל, כרבה של הקהילה החרדית, קהילת „עדת ישראל“.

הוא קנה תורה בבית המדרש לרבנים ע"ש הרב הילדסהיימר ולמד חכמה באוניברסיטת מרבורג.

בהיותו בן 30 שנה עבר לאנגליה ושימש מספר שנים כיד ימינו של הרב שנפלד ז"ל בקהילת „עדת ישראל“ בצפון לונדון, וב-1934 עבר לשכונת גולדרס גרין, מקום בו התלו אז להתרקם חיים יהודיים בהגיע פליטי הנאצים מגרמניה, והקים בה את קהילתו, שהיתה עתידה להיות, תחת הדרכתו הרוחנית ומנהיגותו המוסרית, למפוארת שבקהילות היהודיות באנגליה. המגין הראשון התאסף בביתו הפרטי של הרב, ובמשך הזמן הקים בו בית-כנסת מפואר, ת"ת, בית מדרש, אולם הרצאות ושמחות ומקהה טהרה, רשת „כדתי-ה“, וממארגני שירותים רבים אחרים הדרושים לחיי קהילה ולאדם מישראל.

חיבה יתרה נודעה ממנו לילדי ישראל ולנוער, ולאחר שאירגן את התלמוד-תורה שליד קהילתו, יסד בית-ספר יסודי „מנורה“ בנוי על שיטת תורה עם דרך ארץ, לה היה נאמן כל ימיו.

במשך שנים רבות שימש נשיא ופוסק לתנועת הנוער „עזרא“ באנגליה.

הודות למאמציו הבלתי נלאים זכה לראות את צעירי הצאן נוהרים לשיבות, ועם שובם הפך בית המדרש של הקהילה למרכז הומה של קובעי עתים לתורה מידי ערב בערב. כל ימיו נכסף לעלות לארץ הקודש, ומשפרש לגימלאות זכה להגשים מטרתו, שכן תמיד היה נאה דורש ונאה מקיים.

עם שערי-צדק היה קשור עשרות בשנים, ולאחר עלייתו לארץ-הקודש הפך אחד החברים הפעילים בוועד הפועל של ביה"ח, והקדיש לו הרבה מזמנו וממרוצו, בעיקר בשטח הרוחני והדתי.

הודות לו נקשרו הקשרים אל הראב"ד ואל רבים מגדולי הדור, והרבה תיקונים ברמה הדתית נעשו ביוזמתו.

אך טבעי הדבר שהיה פעיל בהנהלת המכון ע"ש ד"ר פ. שלזינגר ז"ל לחקר הרפואה על פי התורה ובמערכת אסיא, והטביע עליהם את חותמו.

הוא גם משך בשבט סופר, ובשנים האחרונות פירסם פירוש חדשני בנוי על דברי חז"ל על ספר בראשית בשם „שבעת ימי בראשית“ (בשפה האנגלית), וכן הוציא לאור — יחד עם אחיו, הרב יחיאל אריה יבלח"א — קובץ רב מידות של אגרות חשובות וכיו"ב בשם „עדות נאמנה — שו"ת על מאבק השחיטה באירופה“, אשר כשמו כן הוא, קובץ זה יצא לאור בעברית ובאנגלית.

הרב מונק היה משרידי אחרוני רבני וחסידיו אשכנז, אוד מוצל מאש. באישיותו גילם תורה ודרך-ארץ, היה פתוח למתרחש בעולם ובסביבתו, אך תמיד סר למשמעתם של גדולי התורה ומהוראותיהם לא סר ימין ושמאל.

היה כאב לבני קהילתו, וכנותו, צניעותו ועינותנותו, שהיו לטבע שני, הפכו לשם דבר, ויצרו מסילות ללבו של הוולת. לא ייפלא אפוא, שרבים מהחזירים בתשובה מצאו בו רועה נאמן, ובשנותיו האחרונות היה קשור בהוראה, הדרכה וייעוץ לשיבת דבר ירושלים לבנים וגוה ירושלים לבנות.

„ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר, אומרים לפרת למה אין קולך הולך ? א"ל, איני צריך, מעשי מודיעים אותי, אדם נוטע בי נטיעה והיא עושה לשלשים יום, זורע בי ירק והיא עומדת לג' ימים, אומרים לחידקל, למה קולך הולך ? א"ל, הלוואי נשמע קולי ונראה. אומרים לאילגי מאכל, למה אין קולכם הולך ? א"ל, אין אנו צריכים, פירותינו מעידים עלינו. אומרים לאילגי סרק, למה קולכם הולך ? א"ל, הלוואי נשמע קולינו ונראה“ (ב"ר, ט"ז).

הרב מונק זצ"ל עניו ונחבא אל הכלים היה. קולו לא הלך, אולם לקול לא היה צריך, מעשיו הטובים היו מעידים עליו, והם ימשיכו להעיד עליו בקהילתו שבלונדון, בשערי-צדק, במכון פלק שלזינגר, בדבר ירושלים, בנהו ירושלים, בלבותיהם ואורחות חייהם של אלפי תלמידיו ומעריציו, וב„אסיא“ — שישתדל להשאר נאמן לרוחו.

**

הרב ד"ר אליהו מונק ז"ל — קיום ביוגרפיים

ד"ר פליקס מונק

הרב אליהו מונק ז"ל, בן להרב עזריאל (עזרא) מונק זצ"ל, נולד בשנת 1900 בעיר קניגסברג, במזרח גרמניה, מקום כהונתו של אביו. משפחתו עברה לברלין, כאשר היה עדיין בגיל צעיר, — ושם שימש בית אביו כמרכז של כל פעולות הקהילה החרדית, עדת ישראל, מייסודו של הרב עזריאל הילדסהיימר זצ"ל. את חינוכו היהודי קיבל מאביו, אצלו זכה ל„שימוש ת"ח“ והוא למד והושפע מן המורים שבסמינאר לרבנים בברלין — הרב פרופ' ד. צ. הופמן

(מחבר שו"ת מלמד להועיל) הרב א. א. קפלן, ואחריהם הרב יחיאל וינברג
(מחבר שו"ת שרידי אש), והרבנים י. וולגמוט, מ. אוערבך ועוד.

את חינוכו החילוני קיבל בבי"ס תיכון הומניסטי בעיר הבירה ובאוניברסיטת
ברלין, שם למד פילולוגיה אנגלית וגרמנית ושמע הרצאות בפילוסופיה. את
תוארו האקדמי קבל על עבודה על הפייטן האנגלי Wordsworth.

בגמר שנות הלימוד התחיל בפעולתו כרב בעיר לונדון, בקהלת „שנפלד“
בצפון, ועבר אחרי כמה שנים לגולדרס-גריין, שם הגיח את היסוד לקהילה חרדית
עצמאית, אשר ריכזה סביבה את המתגרים מגרמניה בתקופת היטלר, ואשר
הפכה למרכז צבור חרדי לכל אנגליה כולה. בתוך הקהילה הזו גוסדו מוסדות
חינוך (ב"ס יום) ומוסדות צדקה, ולימוד התורה נעשה שוב למוקד הפעולה
הצבורית בין הנוער ובין המבוגרים.

בשנת 1970 עבר לירושלים, וגם פה הוא נשאר פעיל בחינוך בעליית-תשובה,
הן בין הבנים (ישיבת דברי-ירושלים), הן בין הבנות (נוה ירושלים), בעבודה
ספרותית (שבעת ימי בראשית; שני ספרים על שחיטה), ובדאגה ענפה ומרוכזת
ל„שערי-צדק“. ורבה היתה השפעתו ופעילותו עד היום האחרון של חייו. מתוך
הפעילות העשירה הזו הוא נחטף במיתת נשיקה בכ"ח באדר א' תשל"ח, ונקבר
בהר-הזיתים קרוב למקום קברי הוריו וקברו של דר. פ. שלזינגר, קרובו, חברו
וידידו שהיה מנהל בית החולים „שערי-צדק“ במשך שנים רבות. פעולתו
במסגרת „שערי-צדק“ כוונה למטרה אחת. הוא חונך באוירה של חוג הרב
עזריאל הילדסהיימר זצ"ל בסיסמה: „בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך“.
נאמן לסיסמה ולרוח אלו, ונאמן לדרך הפעולה של אביו זצ"ל שנאבק על
„שחיטה כשרה“ בשנות העשרים — ניסה הוא להשיג שלמות יתר ביראת שמים
ובקיום המצוות על ידי שימוש במחשבה וזכח המחקר של המדע המודרני.
הדרך היתה כפולה: הבטחת הכוון הכללי של בית חולים מודרני ורב-מדות
בחיווק של התקרבות היחידים לקבלת עול מלכות שמים. כאמצעי מתאים הוא
ראה בחירת אנשים מתאימים בעמדות הנהגה של ביה"ח, אשר בעצמם בחרו
להם את הכוון הזה בחייהם הפרטיים; מתוך מגמה זו הוא יעץ בבחירת אנשים
להנהלה, בקביעת רבנים שפסק-דינם מכריע בשביל ביה"ח, במינוי רב צעיר
ופעיל לביה"ח עצמו, במינוי רב בעל-השפעה בביה"ס לאחיות, ועד הישיבה
האחרונה, ביום האחרון של חייו, דאגתו היתה להשגת פרסונאל דתי לביה"ח
המורחב. מגמתו השנייה היתה מיועדת למחקר אשר יחזק את „קבלת עול
המצוות“ בהחלטות רפואיות, וטכניות — אדמינסטריביות במסגרת ביה"ח.
הוא חיזק ועידד את הפעילות של מכון שלזינגר לחקר הרפואה עפ"י התורה,
אשר בהנהלתו ישב והיה חבר במערכת „אסיא“. כן השפיע על התקשרות עם
המכון המדעי-טכנולוגי לבעיות הלכה, כדי למצוא פתרון נאות לבעיות הטכניות
המתעוררות במסגרת ביה"ח מודרני רב-ממדים. גם בדבר הזה היה פעיל עד
השבוע האחרון של חייו. אחריותו לעניני „שערי צדק“ היתה מסורה, נאמנה,
ומתמידה במשך 30 השנים האחרונות של חייו. תצב"ה